

Stockholms
stad

Spontanidrottsytor

Strategi för ett mer jämställt
och jämlikt nyttjande

Innehåll

Inledning	2
<i>Syfte och mål med strategin</i>	2
<i>Prioriterade grupper</i>	3
Stadens styrdokument	4
Spontanidrott i Stockholm	7
<i>Stadens spontanidrottsytor idag</i>	7
<i>Nyttjande</i>	8
<i>Ungdomars preferenser</i>	10
Övergripande <u>strategierperspektiv</u>	12
<i>Jämställdhet</i>	12
<i>Jämlikhet</i>	13
<i>Barnperspektivet</i>	14
Inriktningsområden	16
<i>Utveckling av anläggningar</i>	16
<i>Verksamhet</i>	19
<i>Information och kommunikation</i>	20
<i>Uppföljning</i>	22
Ansvar och uppdrag	23
Checklista	25
Referensdokument	26

Inledning

I möjligheternas Stockholm har alla goda möjligheter till motion, idrott och friluftsliv oavsett bakgrund och funktionsförmåga. Stadens idrottsanläggningar ska finnas till för alla och tillgodose olika behov, i syfte att få fler invånare i rörelse. Men i ett Stockholm som växer skapas konkurrens om markyta. Planläggning av mark för idrott, motion och rekreation är inskrivet i stadens översiktsplan och idrottsanläggningar är många gånger en förutsättning för stockholmarnas möjlighet att vara fysiskt aktiva.

Alla barn och ungdomar har rätt till ett hälsosamt liv och en meningsfull fritid. Barn och ungdomar rekommenderas vara fysiskt aktiva i genomsnitt 60 minuter per dag på en måttligt till hög intensitet som ger ökad puls och andning.¹ Flertalet studier visar dock att det är få som når upp till dessa rekommendationer. En nationell undersökning genomförd av Livsmedelsverket och Karolinska Institutet visar att sju av tio barn och ungdomar rör på sig för lite. Flickor är fysiskt aktiva i lägre utsträckning än pojkar, och andelen som rör på sig tillräckligt mycket minskar med åldern.² Studier visar också att barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning är mindre aktiva än personer utan funktionsnedsättning.³

Idrottsnämnden fick i 2021 års budget uppdraget att i samråd med berörda nämnder ta fram en strategi för stadens spontanidrottsytor som ökar antalet deltagande från de prioriterade grupperna och skapar en mångfald av ytor för olika idrotter.

Syfte och mål med strategin

Strategin för spontanidrottsytor är ett av flera verktyg för att nå det övergripande målet i Stockholms stads idrottspolitiska program, det vill säga att få fler invånare i Stockholm fysiskt aktiva. Strategin kompletterar redan befintliga styrdokument och strategier på området så som *Idrottspolitiskt program för Stockholms stad 2018-2022*, *Strategi för idrottsanläggningar 2022-2026*, *Stockholms stads strategi för det rörliga friluftslivet 2018-2022* samt stadsdelsnämndernas *lokala parkplaner*. Mer specifikt syftar strategin till att få fler från de prioriterade grupperna i det idrottspolitiska programmet att nyttja stadens spontanidrottsytor samt att öka mångfalden av ytor för olika idrotter/motionsformer. Dokumentet vägleder genom mål, riktningar och strategier stadens arbete med spontanidrott och spontanidrottsytor.

¹ Riktlinjer för fysisk aktivitet och stillasittande, Folkhälsomyndigheten, 2021

² Riksmaten ungdom 2016-17. Så mycket rör sig ungdomar i Sverige, Livsmedelsverket, 2020

³ Jämställd och jämlik! Blomdahl. U, Elofsson. S, 2017

Mål

Det generella målet med strategin är att få fler från de prioriterade grupperna att bli fysiskt aktiva. Mer specifikt är målen att:

- Öka mångfalden av ytor för olika idrotter/motionsformer
- Öka jämställdheten i nyttjandet av ytorna
- Öka jämlikheten utifrån ålder i nyttjandet av ytorna

Prioriterade grupper

Stockholms stad ska arbeta för att alla stockholmare ska kunna och vilja vara fysiskt aktiva. Då vissa grupper är fysiskt aktiva i mindre utsträckning än andra har prioriterade grupper identifierats i *Idrottspolitiskt program för Stockholms stad 2018-2022*;

- Ungdomar 13–20 år, särskilt flickor
- Flickor 10–20 år med utländsk bakgrund
- Personer med funktionsnedsättning från 7 år
- Barn och ungdomar 10–20 år med låg socioekonomisk bakgrund

Då studier visar att flickor är underrepresenterade på spontanidrottsytorna och att fysisk aktivitet minskar med ökad ålder kommer strategin främst fokusera på flickor 13-20 år.

Stadens styrdokument

Spontanidrottsstrategin påverkas av flertalet av stadens befintliga planer, program och strategier. Nedan presenteras de som tydligast är kopplade till arbetet med spontanidrottsytor. Detta dokument pekar ut strategier och riktningar för stadens arbete kopplat till spontanidrott och spontanidrottsytor med fokus på ett jämställt och jämlikt nyttjande. För frågor som är av mer teknisk karaktär eller som rör exempelvis miljö eller prioritering av markytor och anläggningstyper hänvisas till stadens andra styrdokument som exempelvis *Strategi för idrottsanläggningar 2022-2026*, *Översiktsplan för Stockholms stad* och *Stockholms stads miljöprogram*.

Vision 2040 – Möjligheternas Stockholm

Stadens vision beskriver hur Stockholm ska vara år 2040 och pekar ut tre målområden; *Mångsidig storstad för alla*, *Hållbart växande och dynamisk* samt *Smart och innovativ storstad*. Stockholm ska vara världens mest jämställda storstad där alla har likvärdiga förutsättningar och där byggnader och offentliga miljöer är tillgängliga och trygga på lika villkor för alla. Stockholm ska ha ett rikt utbud av idrott, kultur och fritid där simhallar och idrottsplatser fungerar som starka målpunkter. Stadens många spontanidrottsanläggningar stimulerar till utevistelser och spontan rörelse i närmiljön och främjar en god folkhälsa. Behovet av ytor och lokaler för idrott finns alltid med i planeringen av nya eller växande stadsdelar.

Agenda 2030

Stockholms stad ska vara ledande i arbetet med att nå de 17 målen i Agenda 2030. De övergripande perspektiven i agendan är social, ekonomisk och miljömässig hållbarhet. Strategin för ett jämställt och jämlikt nyttjande av stadens spontanidrottsytor ska bidra till måluppfyllelse för Agenda 2030 där främst målen om *God hälsa och välbefinnande*, *Jämställdhet*, *Minskad ojämlikhet* samt *Hållbara städer och samhällen* berörs.

Program för mänskliga rättigheter

Stockholms stad har fyra program för arbetet med mänskliga rättigheter som bygger på olika FN-konventioner. Programmen är styrdokument som stadens nämnder och bolag ska utgå från när de planerar och följer upp sitt arbete för ett Stockholm för alla. Stadens arbete med att utveckla spontanidrottsytor bidrar till att stärka mänskliga rättigheter genom att tillgängliggöra idrottande/motion för underrepresenterade grupper. De fyra programmen är:

- Program för ett jämställt Stockholm 2018–2022
- Program för barnets rättigheter och inflytande i Stockholms stad 2018–2022

- Program för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet och könsuttryck 2018–2022
- Program för tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning 2018–2023

Stockholms stads översiktsplan

Översiktsplanen är stadens övergripande styrdokument för användningen av mark och vatten. Planen pekar ut fyra övergripande stadsbyggnads mål; *En växande stad, En sammanhängande stad, God offentlig miljö* och en *Klimatsmart och tålig stad*. *Kultur, idrott och rekreation* redovisas som ett allmänt intresse där vikten av att idrottsplaneringen genomsyras av ett jämställdhets- och jämlikhetsperspektiv poängteras. I takt med att Stockholm växer ökar behovet av ytor för såväl organiserad som spontan idrott. Befintliga idrottsanläggningar behöver nyttjas så effektivt som möjligt och nya idrottsfunktioner behöver planeras. Stadsdelarnas varierande tillgångar till idrottsytor ska utjämnas.

Idrottspolitiskt program för Stockholms stad 2018-2022

Programmet anger målsättningar och strategier för hur staden ska arbeta med idrott och motion. Det huvudsakliga målet är att stimulera fler stockholmare till fysisk aktivitet, men barn, ungdomar och personer med funktionsnedsättning ska prioriteras. För att nå målen om ökad fysisk aktivitet arbetar staden med ett jämställdhets- och jämlikhetsperspektiv både när det gäller anläggnings- och verksamhetsutbudet. Två av programmets fokusområden är *anläggningar och ytor* och *övrig organiserad idrott/motion och spontanidrott*.

Strategi för idrottsanläggningar 2022-2026

Strategin är ett styrdokument för planering och prioritering när staden utvecklar och bygger nya idrottsanläggningar. Tillgång till anläggningar och ytor för fysisk aktivitet är en av nycklarna för att nå Stockholms stads mål om ökad fysisk aktivitet. I Stockholm ska det finnas en bredd i anläggningsutbudet för att tillvarata alla invånares intressen, oavsett ambitionsnivå eller önskad organisationsform. Strategin är ett av verktygen för att öka jämställdheten och minska ojämlikheten bland de som är fysiskt aktiva.

Stockholms stads strategi för det rörliga friluftslivet 2018-2022

Stockholm är en naturnära huvudstad som präglas av gröna kilar och naturnära miljöer som lämpar sig väl för friluftsliv både på land, i vatten och på snö och is. Att stimulera till ett rörligt friluftsliv är ett sätt att öka den fysiska aktiviteten bland stockholmarna och strategin ska ses som ett av verktygen för att uppnå målen i stadens idrottspolitiska program. Flertalet friluftsanläggningar kan även kategoriseras som spontanidrottsanläggningar.

Stockholms stads framkomlighetsstrategi

Framkomlighetsstrategin är stadens trafikstrategi som rör det offentliga rummet och ger principer för hur staden ska prioritera för ett effektivt, tryggt, attraktivt, miljövänligt och hälsosamt Stockholm. Strategin pekar ut fyra planeringsinriktningar där en av dem är *Attraktivitet*. De offentliga rummen ska planeras för att uppmuntra till rörelse i vardagen för alla genom att förbättra gångvänligheten och vistelsekvaliteterna i hela staden genom exempelvis flexibel användning av gator och torg med tillfälliga aktiviteter, pop up-parker etc., där möjligheter till spontanidrott är en naturlig del.

Strategi för offentliga rum är en komplettering till framkomlighetsstrategin som fokuserar på attraktivitet och vistelse.

Grönare Stockholm

Grönare Stockholm ger riktlinjer för planering, genomförande och förvaltning av stadens parker och naturområden. Parker och natur ska vara en del av stadens offentliga rum som kopplar ihop staden och som bidrar till en levande och trygg stad för alla. De offentliga rummen ska vara av hög kvalitet och svara mot olika typer av behov, såväl idrottsaktiviteter och lek som återhämtning i vardagen. Flertalet av stadens spontanidrottsanläggningar återfinns på parkmark och i naturområden och utveckling av dessa berörs således av riktlinjerna. Riktlinjerna konkretiseras ytterligare i exempelvis stadsdelsnämndernas *lokala parkplaner*.

Spontanidrott i Stockholm

Begreppet spontanidrott är svårångat då det inte är helt självklart vilka aktiviteter och regiformer som ska ingå. Inom idrottsforskningen sätts spontanidrottande ofta i förhållande till föreningsidrott och övrig organiserad idrott/motion. Denna strategi utgår från de definitioner som beskrivs i rapporten *Spontanidrott för vilka?*⁴:

Spontanidrott definieras i den här strategin som den idrott/motion som utförs på egen hand eller i grupp utan att någon organisatör eller instruktör/tränare/lärare anordnar/styr verksamheten. Utövarna själva organiserar, fastställer regler och genomför verksamheten.

Spontanidrottyta definieras i den här strategin som en **planlagd iordningsställd** utomhusyta avsedd för idrott/rörelse som är öppen för allmänheten, inte behöver bokas och kan nyttjas kostnadsfritt. I strategin inkluderas inte lekplatser eller skolgårdar.

- **Föreningsidrott:** Idrottsverksamhet som sker i föreningsregi med krav på medlemskap. Detta innefattar främst RF-idrott, men även viss annan föreningsverksamhet.
- **Övrig organiserad idrott/motion:** Organiserad idrotts- och motionsverksamhet som inte kräver medlemskap, exempelvis verksamhet inom studieförbund, drop-in verksamhet samt kommersiellt eller kommunalt utbud av gym och gruppträning som till exempel dans, spinning och yoga.
- **Spontanidrott:** Idrott/motion som utförs på egen hand eller i grupp utan att någon organisatör eller instruktör/tränare/lärare anordnar/styr verksamheten. Utövarna själva organiserar, fastställer regler och genomför verksamheten.

Stadens spontanidrottsytor idag

Stockholms stad har ett stort utbud av spontanidrottsytor där ansvar för ny- och reinvesteringar samt drift och underhåll är delat mellan olika nämnder, till exempel idrottsnämnden, stadsdelsnämnderna och trafiknämnden. Spontanidrottsytorna finns både på idrottsmark och på allmän platsmark i exempelvis parker. En stor del av spontanidrottandet sker även på mark som inte primärt är avsedd för idrott eller motion, som exempelvis parkvägar och trottoarer, skogsområden, skolgårdar samt parker och öppna grönytor.

Förutom de rena spontanidrottsytorna finns bokningsbara idrottsanläggningar som till stor del bokas och används av föreningslivet, men som kan användas för spontanidrott på icke bokad tid. Fotbollsplaner och skridskoisar är exempel på anläggningar som finns både som bokningsbara och som rena spontanidrottsanläggningar.

Bland stadens befintliga spontanidrottsanläggningar dominerar olika typer av fotbollsplaner som till antalet är cirka 280 stycken, följt av cirka 100 utegym och 80 skridskoisar, när vädret tillåter. I anslutning till parklekar och lekplatser finns ofta bordtennis,

⁴ Spontanidrott för vilka? Blomdahl. U, Elofsson. S, Åkesson. M, 2012

basketplaner och olika typer av multiplaner för bollsporter som fotboll, landbandy och basket. Staden tillhandahåller i dagsläget även 20 motionsspår och ett 30-tal anläggningar för skate, BMX, pumtrack och inlines. När vädret tillåter vintertid spåras ett 10-tal skidspår. Exempel på andra typer av spontanidrottsanläggningar som finns i dagsläget är beachvolleybollplaner, tennisplaner, boulebanor, parkouranläggningar, frisbeegolfbanor, klätterblock en puckelbollplan, dansbanor, en kähästbana och en yogapaviljong, där de tre sistnämnda är satsningar som gjorts med fokus på flickor/kvinnor. Staden har även en padelaneläggning som kan användas kostnadsfritt. Andra exempel på bokningsbara anläggningar som kan användas för spontanidrott på icke bokad tid är alla friidrottsanläggningar, en beachhandbollsplan, en beachsoccerplan samt anläggningar för cricket, rugby, baseball och softball.

På ett antal platser i staden har större spontanidrottsytor byggts som samlar flera anläggningstyper på samma plats och har fokus på flera målgrupper samtidigt. Som exempel kan nämnas spontanidrottsplatserna i Rågsved, Bredäng och Husby. Förutom anläggningar för exempelvis fotboll eller basket finns där även studs mattor, gungor, pingisbord, löparbanor, parkour, boule, dansbanor och skottramp för hockey.

Stockholms stad sköter i dagsläget även om 33 officiella badplatser samt fyra kostnadsfria utomhusbassänger.

Ett stort och brett utbud av spontanidrottsytor finns alltså redan i dagsläget. Vid upprättande av nya anläggningar behöver hänsyn tas till lokala förutsättningar och behov samt efterfrågan hos de prioriterade grupperna. För vidare läsning om behov och prioriteringar av olika idrotts- och motionsanläggningar hänvisas till *Strategi för idrottsanläggningar*.

Nyttjande

Enligt observationsstudier från idrottsförvaltningen år 2020 är könsfördelningen på Stockholms spontanidrottsytor 73 procent pojkar 7-19 år och 27 procent flickor i samma ålder.⁵ Detta kan jämföras med föreningsidrotten där könsfördelningen bland barn och ungdomar är cirka 60 procent pojkar och 40 procent flickor. Bland de barn och ungdomar som är fysiskt aktiva totalt sett är könsfördelningen även där cirka 60/40 till pojkarnas fördel.⁶ Spontanidrottandet på stadens spontanidrottsanläggningar är alltså mindre jämställt än idrottandet generellt.

Bland barn och ungdomar 7-19 år är 73 procent av nyttjarna av spontanidrottsytor utomhus pojkar och **27 procent flickor**.

⁵ Observationer genomförda av Idrottsförvaltningen under sommaren 2020. Totalt 2545 observationer genomförda måndag-fredag kl 9-15:30.

⁶ Jämställt och jämlik! Blomdahl. U, Elofsson. S, 2017

Tabellerna nedan visar könsfördelningen för nyttjandet av spontanidrottsanläggningar uppdelat på ålder samt uppdelat på några befintliga anläggningstyper.

Könsfördelning per åldersgrupp (%)		
	Flickor/Kvinnor	Pojkar/Män
Under 7 år	38	62
7-12 år	26	74
13-19 år	29	71
20-39 år	40	60
40-64 år	42	58
65 år och äldre	47	53
Totalt	36	64

Könsfördelning per anläggningstyp (%)		
	Flickor 7-19 år	Pojkar 7-19 år
Badplats/Strandbad	53	47
Motionsspår	51	49
Friidrottsbanor	36	64
Utegym	32	68
Basketplan	21	79
Fotbollsplan	20	80
Skatepark	18	82

Utifrån dessa tabeller kan konstateras att nyttjandet är som minst jämställt bland barn och ungdomar 7- 19 år, vilket är stadens prioriterade åldersgrupp vad gäller idrott och motion. Den nedre tabellen visar att pojkar är överrepresenterade i mycket hög grad på anläggningar för skate, fotboll och basket, samt i hög grad även på utegym och friidrottsbanor. Nyttjandet av motionsspår och badplatser kan anses jämställt, men är två anläggningstyper som nyttjas av flickor i något högre utsträckning än pojkar.

I en utvärdering av Rågsveds spontanidrottsplats 2019 studerades nyttjandet av den nybyggda dansbanan som var planerad för och tillsammans med tonårsflickor från området. 63 procent av nyttjarna på dansbanan var flickor/kvinnor och 37 procent var pojkar/män, vilket bör ses som ett lyckat resultat. Även nyttjandet av hela spontanidrottsplatsen var något mer jämställt, 61 procent pojkar/män och 39 procent flickor/kvinnor. Detta kan bero på att en stor del av besökarna på spontanidrottsplatsen var yngre barn, vilket är en grupp med mer jämn könsfördelning, samt en eventuell överspillningseffekt från dansbanan. Någon effekt syntes dock inte på nyttjandet av fotbollsplanen.⁷

⁷ Rågsveds spontanidrottsplats. En undersökning av könsfördelningen bland nyttjarna av spontanidrottsplatsen sommaren 2019, Idrottsförvaltningen, 2019

Det finns flera tänkbara förklaringar till varför det ser ut som det gör när det kommer till nyttjande av spontanidrottsytorna. Att flickors rädsla för att vara ute på kvällen skulle vara orsaken förklarar bara en liten del då flickors nyttjande ser likartat ut under hela dagen. En förklaring kan vara att huvuddelen av alla idrottssatsningar historiskt sett generellt har svarat bättre mot pojkars än flickors preferenser. På spontanidrottsytorna finns heller ingen uppdelad tid, utan flickor och pojkar förväntas nyttja ytorna tillsammans, vilket tvingar flickor att delta på pojkars villkor. Idrottande är inte heller lika starkt kopplat till flickors genusskapande som pojkars. En annan förklaring kan vara att fokus på utsatta och resurssvaga områden har varit överordnat jämställdhetsanalyser. För mer djupgående diskussioner hänvisas till rapporten *Spontanidrott för vilka?*⁸

Ungdomars preferenser

När det kommer till spontanidrottsanläggningar är fotbollsplaner, strandbad, utegym och utomhusbassängbad de anläggningar som flickor i högstadieåldrarna främst tycker att staden ska satsa på. Gymnasieflickorna uppger motionsspår/skidspår i första hand, men håller med om att staden ska satsa på utegym, strandbad och fotbollsplaner. Ganska högt rankade är även basketplaner och beachvolleybollplaner bland flickorna i både högstadiet och gymnasiet. Pojkar i samma åldrar tycker också att staden ska satsa på fotbollsplaner och utegym, men röstar i hög grad även på anläggningar för parkour. Gymnasiepojkarna rankar även motionsspår/skidspår och basketplaner relativt högt.^{9 10}

”

88 procent av flickorna i högstadiet och gymnasiet och 80 procent av pojkarna i samma ålder uppger att de **vill motionera** på egen hand. I gymnasiesärskolan är motsvarande siffra 20 procent, flickor och pojkar sammanslaget.

Generellt kan nämnas att flickornas preferenser inte är fullt så entydiga som pojkarnas och att trender inom spontanidrott tenderar att svänga snabbare bland både pojkar och flickor än inom exempelvis föreningsidrotten.

Även om få ungdomar når upp till rekommendationerna för fysisk aktivitet är det många som uppger att de *vill* röra på sig. 88 procent av flickorna i högstadiet och gymnasiet och 80 procent av pojkarna i samma ålder uppger att de vill motionera på egen hand.¹¹ I gymnasiesärskolan är motsvarande siffra 20 procent, flickor och pojkar sammanslaget. Detta kan jämföras mot att 55 procent av gymnasiesärskoleungdomarna uppger att de vill träna på gym.¹²

⁸ Spontanidrott för vilka? Blomdahl. U, Elofsson. S, Åkesson. M, 2012

⁹ Vilka idrotts-, motions- och rekreationsanläggningar vill Stockholms stads invånare att staden ska satsa på? Åkesson. M, Blomdahl. U, Elofsson. S, 2015

¹⁰ Ung livsstil Malmö. En studie om levnadsvillkor, delaktighet och preferenser i åldersgruppen 10-19 år, Blomdahl. U, Elofsson. S, Bergmark. K, 2021

¹¹ Vilka organiserade fritidsaktiviteter vill barn/ungdomar utöva på sin fritid? Elofsson. S, Åkesson. M, 2019

¹² Ung livsstil bland ungdomar i grund- och gymnasiesärskolan. Lengheden. L, Elofsson. S, Blomdahl. U, 2015

Idrottsnämnden har 2021 genomfört gruppdiskussioner om spontanidrottsytor med flickor i årskurs 9 i syfte att stärka barnperspektivet och särskilt flickors perspektiv. Ett större arbete med referensgrupper genomfördes även 2019 där cirka 30 flickor, 16-20 år, träffades vid ett flertal tillfällen och diskuterade kring fysisk aktivitet.¹³ Flickornas tankar och åsikter har legat till grund för diskussionerna i framtagandet av denna strategi. Under arbetsprocessen genomfördes även en mindre enkätundersökning kopplat till spontanidrottsytor med ungdomar med olika funktionsnedsättningar.

¹³ Man vet redan när man är liten att man inte kommer få fortsätta med idrotten när man blir stor. Utvärdering av lokala referensgrupper för tjejer 16-20 år, Idrottsförvaltningen 2019

Övergripande strategierperspektiv

För att nå målen om ett mer jämställt och jämlikt nyttjande av spontanidrottsytorna och en större mångfald i typ av anläggningar har tre övergripande strategier identifierats:

- Jämställdhet
- Jämlikhet
- Barnperspektivet

Dessa ska genomsyra stadens arbete med spontanidrott och spontanidrottsytor.

Jämställdhet

Stockholms stads *Program för ett jämställt Stockholm* pekar ut ett antal fokusområden där några av dem är mer relevanta kopplat till arbetet med spontanidrottsytor. Det handlar om att flickor och pojkar ska ha samma rätt och möjligheter att påverka beslutsfattande, ha lika stort inflytande i stadens verksamheter och vara jämt representerade i medborgardialoger. De ska ges samma förutsättningar för god hälsa och staden ska vara fri från diskriminerande könsstereotyper och strukturella hinder som kan begränsa flickor och pojkar i sina val av fritidsaktiviteter. Vidare ska stadens verksamheter vara utformade så att de möter flickors och pojkars behov på likvärdiga sätt. Stadsmiljön ska upplevas trygg så att flickor/kvinnor kan röra sig säkert i staden.

Jämställdhetsintegrering är Stockholms stads huvudsakliga strategi för att uppnå ett jämställt samhälle, vilket innebär att allt ordinarie arbete som pågår i stadens verksamheter ska utföras med ett jämställdhetsperspektiv. Detta gäller oavsett nivå i organisationen och innefattar allt från planering till utförande och uppföljning.

Med detta som bakgrund ska Stockholms stad arbeta för ett jämställt idrottande och motionerande där flickor och pojkar kan och vill nyttja spontanidrottsanläggningarna i lika stor utsträckning. Detta kan bland annat möjliggöras genom en jämställd resursfördelning, både vad gäller investering, drift och verksamhet. Då staden inte har ett jämställt nyttjande av spontanidrottsytorna idag är det därför viktigt att strategiskt beakta och prioritera flickor/kvinnor vid investeringar i spontanidrottsanläggningar. Staden ska arbeta efter tre huvudsakliga inriktningar:

- Prioritera verksamhetsmässiga insatser som stimulerar flickor till att använda spontanidrottsanläggningarna
- Prioritera anläggningstyper för spontanidrott som många flickor nyttjar idag

Jämställdhet råder när kvinnor och män har samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter inom livets alla områden. Jämställdhet beskriver förhållandet mellan kvinnor och män. Källa: jamstalldhetsmyndigheten.se

En jämn könsfördelning anses råda då andelen kvinnor respektive män i en grupp är 40/60 procent eller jämnare. Källa: jamstalldhetsmyndigheten.se

- Prioritera anläggningstyper för spontanidrott som flickor uppger att de tycker staden ska satsa på

Att arbeta för ett mer jämställt nyttjande av spontanidrottsanläggningarna bidrar till att flickor/kvinnor ges plats i det offentliga rummet och till ökad jämlikhet i hälsa.

Jämlikhet

Jämlikhet är ett vidare begrepp, jämfört med jämställdhet, som avser rättvisa förhållanden mellan alla individer och grupper i samhället, där ingen får diskrimineras på grund av kön, könsidentitet eller könsuttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder.

I *Riktlinjer för fysisk aktivitet och stillasittande* beskriver Folkhälsomyndigheten hur möjligheten att vara fysiskt aktiv påverkas av en rad olika förutsättningar, som socioekonomiska resurser samt den fysiska, sociala och kulturella miljön. För att uppnå jämlika förutsättningar behövs åtgärder som minskar hinder och verkar främjande för människors möjligheter att vara fysiskt aktiva. En viktig faktor är hälsofrämjande miljöer. Att arbeta med anläggningar och främja spontanidrott är två av de fokusområden som har identifierats i stadens idrottspolitiska program för att nå målet att fler ska bli fysiskt aktiva. Genom god samhällsplanering kan trygga, tillgängliga och inspirerande miljöer utformas som främjar fysisk aktivitet. Skillnader i fysisk aktivitet mellan olika grupper har också visat sig minska när det finns goda möjligheter att röra sig utomhus.¹⁴

Stockholms stad ska arbeta för att alla stockholmare kan utöva idrott och motion utifrån sina egna förutsättningar och önskemål. De tydligaste bakgrundsfaktorerna som idag bidrar till en ojämlikhet när det kommer till idrott och motion är:

- Kön
- Ålder
- Funktionsnedsättning
- Socioekonomisk bakgrund

Flickor är fysiskt aktiva i lägre utsträckning än pojkar, och andelen som rör på sig tillräckligt mycket minskar med åldern. Barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning är mindre aktiva än personer utan funktionsnedsättning. Likaså rör sig barn och ungdomar med lägre socioekonomisk bakgrund mindre än de med högre socioekonomisk bakgrund.¹⁵ Samma mönster syns inom föreningsidrotten, och här har då spontanidrotten potential att

” Skillnader i fysisk aktivitet mellan olika grupper har också visat sig minska när det finns goda möjligheter att **röra sig utomhus**.

Att synliggöra och förändra **begränsande normer** kopplade till funktionsnedsättning, kön och sexuell läggning är en viktig åtgärd för att uppnå jämlika förutsättningar för fysisk aktivitet.

Källa:
Folkhälsomyndigheten

¹⁴ Riktlinjer för fysisk aktivitet och stillasittande, Folkhälsomyndigheten, 2021

¹⁵ Jämställd och jämlik! Blomdahl. U, Elofsson. S, 2017

fungera som kompensation för de som inte deltar i organiserad idrott.

När det kommer till nyttjande av spontanidrottsanläggningar kan även bostadsort spela in då tillgången idag ser olika ut i olika delar av staden. Generellt är det mer sårbart i innerstaden där konkurrensen om friytor är stor. Barn, ungdomar och personer med funktionsnedsättning kan ha svårare att förflytta sig till andra stadsdelar och behöver således möjlighet att spontanidrotta i sitt närområde, varpå dessa bör prioriteras i stadsplaneringen. Antal anläggningar inom ett geografiskt område behöver dock inte i sig påverka graden av fysisk aktivitet, vilket innebär att satsningar på anläggningsutbudet behöver kompletteras med verksamhetsmässiga satsningar.

Begreppet **tillgänglighet** används för att beskriva hur väl en verksamhet, plats eller lokal fungerar för personer med funktionsnedsättning. Brister i stadens tillgänglighet ska identifieras och åtgärdas.

Barn är varje människa under 18 år.

Barnperspektiv är när vuxna ser barnet, strävar efter att förstå det och vidtar åtgärder som de bedömer vara till **barnets bästa**. Barnperspektivet kan inrymma **barnets perspektiv** men behöver inte göra det.

I arbetet med spontanidrottsytor ska Stockholms stads *Program för tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning* beaktas, och tillgänglighet¹⁶ ska genomsyra allt arbete. Alla ska kunna delta i hälsofrämjande aktiviteter på fritiden och uppnå bästa möjliga hälsa utifrån sina egna förutsättningar. Det är oftast inte funktionsnedsättningen i sig som begränsar en person från att vara fysiskt aktiv, utan det handlar om hindrande faktorer i omgivningen. Dessa varierar också mellan olika funktionsnedsättningar och individer.¹⁷

För att uppnå långsiktiga mål om allas lika möjligheter kan det ibland behövas särskilda åtgärder riktade till vissa grupper.

Barnperspektivet

Barnkonventionen är sedan 1 januari 2020 lag i Sverige. Stockholms stads *Program för barnets rättigheter och inflytande* pekar ut ett antal fokusområden där några av dem är mer relevanta kopplat till arbetet med spontanidrottsytor. Barnperspektivet, barnets rättigheter och barnets bästa ska utredas och vara vägledande för alla stadens verksamheter i ordinarie planering, utförande och uppföljning. Alla barn har lika värde och ska ha likvärdiga förutsättningar att utvecklas till sin fulla potential, ha möjlighet till inflytande och delaktighet och ha lika tillgång till stadens kultur, idrott och fritid. Det offentliga rummet och mötesplatser för barn och unga ska utformas så att de upplevs trygga, tillgängliga och inkluderande av alla barn. Barn ska även kunna påverka stadens utveckling och samhällsplanering. Ålder och mognad ska påverka graden av inflytande och barnet har även rätt till återkoppling och information om på vilket sätt åsikterna har beaktats.

¹⁶ Läs mer om tillgänglighet hos Myndigheten för delaktighet (mfd.se)

¹⁷ Riktlinjer för fysisk aktivitet och stillasittande, Folkhälsomyndigheten, 2021

Med detta som bakgrund ska Stockholms stad arbeta för att barnperspektivet stärks och beaktas vid ny- och reinvesteringar gällande spontanidrottsytor. Detta kan exempelvis ske med hjälp av enkätundersökningar, intervjuer eller referensgrupper. Två användbara verktyg är barnchecklista och barnkonsekvensanalys¹⁸.

För att öka nyttjandet av spontanidrottsytorna bland de prioriterade grupperna behöver insatser riktas till dessa grupper. I det här sammanhanget innebär det att prioritera att lyssna på flickor i högstadie- och gymnasieåldrarna, HBTQI-ungdomar samt personer med funktionsnedsättning. För att säkerställa att funktionshinderperspektivet beaktas ska olika typer av funktionsnedsättningar representeras och experter med kompetens i funktionshindersfrågor kan behöva involveras. För att nå fler ungdomar behöver staden vara lyhörd för gruppens preferenser. Även om byggprocesser kan ta tid är det viktigt att under hela processen lyssna på den målgrupp som anläggningen är tänkt för, det vill säga ungdomar.

Barnperspektivet ska tas i beaktning tidigt i arbetsprocessen så att det kan få reell effekt, exempelvis genom att involvera ungdomar tidigt i planering av ny- och reinvesteringar. Innan målgruppen involveras är det dock viktigt att ta ställning till om frågan är påverkbar och i så fall vilken nivå av delaktighet som ska gälla för just det projektet. Detta ska också tydligt kommuniceras i dialogen med målgruppen. Här kan delaktighetstrappan vara ett stöd.¹⁹

Illustration för delaktighetstrappan. Illustration: Boverket

¹⁸ Läs mer i Program för barnets rättigheter och inflytande i Stockholms stad 2018-2022

¹⁹ Läs mer om delaktighetstrappan och innehållet i de olika stegen: *Delaktighetstrappan beskriver grad av inflytande*. Hämtad 2021-12-21, Boverket, 2021

Inriktningsområden

I detta avsnitt redogörs för de inriktningar och arbetssätt som staden ska arbeta efter för att uppnå ett mer jämställt och jämlikt nyttjande av spontanidrottsanläggningarna.

Som tidigare har presenterats finns redan idag ett stort utbud av spontanidrottsanläggningar i Stockholm. I samtal med tonårsflickor framkommer inte så många önskemål om nya anläggningar, större vikt läggs vid de sociala och kulturella normer som finns i samhället och hur platserna upplevs. Med detta som utgångspunkt har fyra inriktningsområden identifierats:

- Utveckling av anläggningar
- Verksamhet
- Information och kommunikation
- Uppföljning

Utveckling av anläggningar

Flera av stadens nämnder har delat ansvar när det kommer till utveckling av spontanidrottsanläggningar. Målgruppens behov, önskemål och förutsättningar ska styra arbetet.

Utformning

Genom att utveckla befintliga anläggningar kan fler behov tillgodoses utan att allt för mycket ny mark behöver tas i anspråk, exempelvis genom att skapa nya ytor i eller i anslutning till befintliga anläggningar. Idrottsanläggningar har också stor potential att fungera som sociala mötesplatser i staden, vilket är något tonårsflickor efterfrågar.

Att satsa på flexibel och multifunktionell användning vid ny- och reinvesteringar gör att flera målgrupper kan samsas på samma yta, vilket kan få platsen att upplevas som mer trygg. För att attrahera ungdomar krävs ett tydligt fokus på målgruppen vid planering och utformning, annars är sannolikheten stor att främst yngre och äldre besökare nyttjar ytan. Flera anläggningstyper på samma yta ställer dock krav på att tillräckligt stora ytor kan avsättas för ändamålet. Forskning på skolgårdar och barns fysiska aktivitet har visat att små skolgårdar främst aktiverar pojkar medan större skolgårdar aktiverar flickor och pojkar i samma utsträckning då konkurrensen om utrymmet är mindre. Dessa resultat borde kunna gå att applicera även på spontanidrottsytor och parker.²⁰

Universell utformning är en princip som handlar om att skapa lösningar som fungerar för så många som möjligt redan från början. På så vis inkluderas fler och färre specialanpassningar behöver göras. Hänsyn behöver tas till att människor kan ha nedsatt rörelseförmåga, syn, hörsel, röst-och talfunktion eller kognitiv förmåga, besvär i andningsorgan, allergier/överkänslighet eller psykisk ohälsa.

²⁰ Parker och naturområden. Riktlinjer för jämställdhetsarbete, Göteborgs stad, 2014

Att göra plats för en genomtänkt **avskild yta** i anslutning till spontanidrottsanläggningen kan gynna personer som har vissa funktionsnedsättningar, och är också efterfrågat bland tonårsflickor.

Motionsspår är en anläggningstyp som är efterfrågad bland gymnasieflickor och vuxna kvinnor. Nya mätningar från Ung Livsstil tyder på en förskjutning vad gäller nyttjande, där motionsspåren nyttjas i samma utsträckning av könen eller där flickor/kvinnor är i majoritet. För att med enkla medel möta efterfrågan kan staden märka upp motionsspår på befintliga gångvägar och i bebyggd miljö. Belysning och skyltning är då viktiga aspekter, samt att insatsen marknadsförs lokalt och målgruppsanpassat.

Vid ny- och reinvesteringar i spontanidrottsanläggningar ska principen om universell utformning tillämpas. Detta är viktigt för att skapa tillgängliga spontanidrottsytor för personer med funktionsnedsättningar, men är även viktigt med hänsyn till att antalet äldre personer i staden ökar. En blandning av funktion på en och samma plats är positivt men behöver inte innebära att alla grupper i samhället ska kunna nyttja alla delar av en spontanidrottsyta. Till exempel kan en parkourbana vara utmanande för en person med nedsatt rörelseförmåga. Att då säkerställa att det finns ytor runt omkring parkourbanan som kan nyttjas av denna grupp kan bidra till delaktighet och gemenskap.

När nya och befintliga spontanidrottsanläggningar utvecklas ska flickors/kvinnors behov och önskemål särskilt beaktas. En annan viktig aspekt är att ta in verksamhetsperspektivet redan i planeringsstadiet. Fokus ska inte bara vara på vad för typ av anläggning som byggs, utan mer på hur anläggningen är tänkt att användas och av vem eller vilka.

Detta kan till exempel innebära att:

- närliggande skolor, fritidsgårdar och lokala idrottsföreningar involveras tidigt i planeringen vid ny- och reinvesteringar av spontanidrottsytor för att beakta verksamhetsperspektivet
- i den mån det går årstidsanpassa anläggningar så att de kan användas under större del av året, nyttjas av fler personer och tillgodose fler önskemål från stockholmarna. Det kan exempelvis handla om att spola skridskois på bollplaner eller anlägga skidspår på löparbanor.
- planera för möjlighet att vara både ”on stage”, ”back stage” och ”off stage”, där *back stage* ger möjlighet att kunna träna ifred, i skymundan från åskådare och nyfikna blickar, medan *off stage* bjuder in de som av olika anledningar inte kan eller vill delta i aktiviteten till gemenskap. Detta kan exempelvis innebära utplacering av en bänk att sitta på eller möjlighet att ta sig nära anläggningen med rullstol.

Innovation

Innovativ utformning kan vara ett sätt att locka nya grupper till spontanidrottsanläggningarna. Att kombinera idrott med kultur genom identitetsskapande gestaltning kan vara ett sätt, utformning som leder bort från regler och ”rätt och fel” kan vara ett annat. Det gäller dock att hitta en balans mellan det traditionella och det innovativa/konstnärliga då allt för stor otydlighet i hur ytan kan användas kan skapa osäkerhet, framför allt hos dem som idag står långt ifrån fysisk aktivitet.

Vid spontanidrottsanläggningarna kan staden i större utsträckning arbeta aktivt med innovativ ljussättning och belysning samt att integrera teknik. Staden behöver även utveckla innovativa lösningar för att snabbare kunna svara på ungdomars önskemål.

Innovation kan till exempel innebära att:

- medvetet arbeta med belysning, både vad gäller färg och form. Dels för att öka det estetiska värdet, och dels som en trygghetsåtgärd genom att exempelvis undvika bländning
- satsa på identitetsskapande insatser som att projicera poesi, film eller information vid anläggningen
- tillföra digitala/interaktiva lösningar som främjar rörelse och fysisk aktivitet och/eller informerar och motiverar till användning, exempelvis interaktiva bilder och ljud som guider/coachar användaren
- förse anläggningarna med klockor eller timers för de som behöver stöd med tidsbegreppet
- vid nyinvesteringar planera för en flexibel användning genom att förse anläggningen med el, wifi och musik för att möjliggöra för evenemang och pop up-verksamhet
- få till enkla och snabba lösningar på ytor som tillfälligt står outnyttjade i väntan på exempelvis bostadsbygge
- skapa förutsättningar för målgruppen att utveckla en spontanidrottsyta tillsammans med leverantörer för idrottsanläggningar och aktivitetsytor

Trygghet

I samtal med tonårsflickor framkommer tydligt vikten av att platsen upplevs trygg. Mer resurser behöver läggas på att hålla rent och snyggt på och omkring anläggningarna. Belysningen på platsen är viktig, inte bara för att anläggningen kan användas under fler av dygnets timmar utan också utifrån ett säkerhetsperspektiv och den upplevda tryggheten på platsen. God orienterbarhet och överblickbarhet är andra faktorer som bidrar till en känsla av trygghet, inte minst för personer med vissa funktionsnedsättningar. Även färdvägen till och från anläggningen behöver beaktas utifrån ett trygghetsperspektiv. Tonårsflickor lyfter även behovet av att kunna vara ifred från pojkar/män som tittar och gör det obekvämt att träna. Staden ska även arbeta aktivt med att undvika stereotypa framställningar av kvinnor och män (som bilder, reklam eller statyer) vid spontanidrottsanläggningar, då dessa kan bidra till att platsen upplevs otrygg och ojämsställd.

”Många äldre **män som tittar på en**, man känner sig otrygg” – tonårsflicka

Detta kan till exempel innebära att:

- arbeta med belysning på anläggningen, mot omgivningen och längst med färdvägen till och från anläggningen
- dela in området i olika zoner genom en genomtänkt placering av olika anläggningstyper inom aktivitetsytan
- öka genomsiktligheten genom exempelvis röjningsåtgärder
- genomföra ”jämsällhets-ronder” på befintliga anläggningar för att identifiera hur de kan utvecklas för att tilltala flickor/kvinnor

Enligt kartläggningar från Myndigheten för delaktighet är de personer med funktionsnedsättning som deltar i **riktade aktiviteter** generellt mer nöjda med sin fritid än de som deltar i aktiviteter som är öppna för alla.

Källa: mfd.se

Verksamhet

Även om spontanidrottsytorna i första hand är tänkta för just spontanidrott framkommer en önskan om organiserade aktiviteter och vuxennärvaro tydligt i samtal med tonårsflickor. Det är därför av stor vikt att Stockholms stad arbetar aktivt med platsaktivering och samverkan kring aktiviteter på spontanidrottsytorna. Verksamhet ska planeras utifrån målgruppens behov och önskemål och det är många gånger en fördel om ungdomar involveras i processens alla steg, från planering till genomförande och utvärdering. Verksamheterna ska ha ett inkluderande förhållningssätt²¹ så att så många som möjligt kan delta. För att uppnå önskad effekt behövs även riktade aktiviteter, exempelvis verksamhet enbart för flickor.

Platsaktivering

En tydlig inriktning för arbetet är att i större utsträckning och på ett systematiskt sätt arbeta med platsaktivering och att befolka nya och befintliga anläggningar så att flickor tillåts ta plats och känna ett ägandeskap. Att förlägga verksamhet på anläggningarna är också ett sätt att marknadsföra platsen. Läs mer om det under rubriken *Information och kommunikation*.

Att arbeta med platsaktivering kan till exempel innebära att:

- ta fram en långsiktig plan för organiserade aktiviteter/drop-in verksamhet på anläggningen så att aktiviteter inte stannar vid invigningsceremonin
- personal finns på plats och hjälper till att hålla ordning och se till att alla får ta plats på ytorna, exempelvis fältassistenter, fritidsledare eller anläggningsvärdar

Ett viktigt perspektiv är att befolkande av en plats inte nödvändigtvis leder till ökad trygghetskänsla för alla. För personer med vissa funktionsnedsättningar kan **mycket folk** istället få en omvänd effekt och leda till en känsla av otrygghet och stress.

²¹ Läs mer: *Skapa tillgängliga aktiviteter – så går det till*. Myndigheten för delaktighet, mfd.se

” Om tjejer **tar upp killarnas plats** så tycker killarna inte att det är okej” – tonårsflicka

- ambulerande aktivitetsteam roterar mellan anläggningar
- instruktörer och pedagoger från idrotts- och kulturförvaltningarna bedriver öppna aktiviteter på spontanidrottsanläggningarna
- lokala idrottsföreningar bedriver öppen verksamhet på spontanidrottsytorna som välkomnar alla, det vill säga inte endast medlemmar
- ungdoms/fritidsgårdar förlägger viss verksamhet till spontanidrottsytorna

Samverkan

För att lyckas väl med platsaktiveringen krävs god samverkan såväl internt mellan stadens nämnder och bolag som externt mellan staden och civilsamhället. Genom att tidigt i arbetsprocessen involvera närliggande skolor, stadsdelsnämndernas olika verksamheter samt lokala föreningar och undersöka vilka behov och möjligheter de ser till att använda eller befolka spontanidrottsytan ökar chansen att platsen används när anläggningen står klar.

Detta kan till exempel innebära att:

- genom samverkan mellan olika nämnder se till att medel avsätts för öppen verksamhet, som drop-in aktiviteter, vid större ny- och reinvesteringar
- nämnder samverkar för att gemensamt se till att det finns öppna ledarledda aktiviteter för högstadie- och gymnasieungdomar på spontanidrottsytor inom alla stadsdelsnämndsområden

Information och kommunikation

Stockholms stads facknämnder och stadsdelsnämnder har ett gemensamt ansvar i kommunikationen för att få fler aktiva vid stadens spontanidrottsanläggningar. Det handlar både om att informera om de anläggningar som finns och om de öppna aktiviteter som bedrivs på anläggningarna. Den primära kanalen för information är idag webbplatserna:

- motionera.stockholm
- parker.stockholm
- ung.stockholm
- ”Hitta-sidor”, där specifik information om respektive anläggning presenteras

Information och kommunikation

ska vara **tillgänglig**, vilket också innefattar ett gott och respektfullt **bemötande**.

Utöver webbplatserna har staden centralt, stadsdelsnämnder och facknämnder konton i sociala medier. I huvudsak på:

- Facebook
- Instagram

Kommunikationsvägar som bygger på möten

Sociala medier kan användas för att få ut information eller budskap till föräldrar, men för att nå ungdomar behövs andra insatser där ett lokalt och flexibelt arbetssätt är avgörande. Utöver de primära informationskanalerna är det viktigt med andra mer kommunikativa kommunikationskanaler. Där är *mötet* en viktig kanal för att inspirera målgruppen till fysisk aktivitet. Att information och budskap sprids ”mun till mun”, både från vuxna till ungdomar och mellan ungdomarna själva. Skolor, stadsdelsnämnder och facknämnder ska arbeta gemensamt för att på olika sätt introducera målgruppen till vilka möjligheter det finns för spontanidrottande.

Detta kan till exempel innebära att:

- ha ett tätt samarbete med skolor och idrottslärare som ibland kan förlägga idrottslektioner till en spontanidrottsyta
- idrottsförvaltningen tar tillfället i akt att presentera vilka möjligheter som finns i samband med att till exempel skolor besöker idrottsanläggningar, ishallar och simhallar
- kulturskolan förlägger vissa dansaktiviteter vid en spontanidrottsanläggning som har dansbana
- medborgarkontor visar på möjligheter till spontanidrottande i området

Påverkansarbete

I möten finns också möjligheter till påverkansarbete för att förändra normer. I samtal med tonårsflickor har vikten av påverkansarbete framkommit tydligt. Flickorna lyfter dels fram de samhällsnormer och strukturer som styr synen på vad som är manligt/kvinnligt samt de förväntningar som finns på flickor respektive pojkar, och dels behovet av att stärka flickors självkänsla, självförtroende och motivation. Flickorna betonar även vikten av insatser för att informera och påverka föräldrars kunskap och syn på flickor och idrottande.

Påverkansarbete kan till exempel innebära att:

- utbildningsnämnden belyser vikten av motion och idrott för bättre koncentration och minne, för att bli gladare och friskare och för att det kan ge vänner och kontaktnät för livet
- socialnämnden belyser vikten av rörelse för psykisk och fysisk hälsa
- stadens nämnder genom kampanjer bidrar till att normalisera kvinnliga idrottsförebilder och visar på tonårsflickor som använder spontanidrottsytorna
- samverka med populära lokala profiler som introducerar flickor till spontanidrott
- stadens bilder, såväl i kampanj- och informationssammanhang som vid användning av bildstöd vid exempelvis utegym, visar på en mångfald av människor när det gäller kön, ålder, funktionsförmåga, etnicitet, kroppsform etc.

För att undersöka nyttjandet av spontanidrottsytorna har idrottsnämnden två somrar i rad använt sig av **feriearbetande ungdomar** som har genomfört observationer.

Uppföljning

För att kunna tillgodose de prioriterade gruppernas behov och önskemål samt att kunna agera snabbare och mer flexibelt ska staden arbeta med regelbunden uppföljning och utvärdering. Det handlar både om att löpande undersöka vad målgrupperna vill att staden ska satsa på för typ av anläggningar och om att undersöka det faktiska nyttjandet på ytorna. Vid större ny- och reinvesteringar ska spontanidrottsanläggningen utvärderas en tid efter färdigställandet för att se om önskad effekt har uppnåtts. För att ta del av lyckade exempel ska staden regelbundet omvärldsbevaka området spontanidrott och spontanidrottsanläggningar.

Ansvar och uppdrag

Flera nämnder berörs och har ansvar för arbetet med att uppnå ett mer jämställt och jämlikt nyttjande av stadens spontanidrottsytor och en större mångfald i typ av anläggningar, däribland idrottsnämnden, stadsdelsnämnderna, trafiknämnden, stadsbyggnadsnämnden, exploateringsnämnden och utbildningsnämnden. Strategin är vägledande både för de nämnder som planerar och bygger och för de som bedriver verksamhet. För att uppnå målen i strategin ska varje nämnd arbeta med frågan utifrån respektive ansvarsområde samt samverka med varandra. Detta är särskilt viktigt för att bygga broar mellan arbetet med att utveckla och bygga anläggningar och de verksamhetsmässiga insatserna.

Strategin ger övergripande vägledning i arbetet med spontanidrottsytor då lokala förutsättningar, anläggningstyp och målgruppernas preferenser påverkar den specifika anläggningen i fråga och samverkan bör utformas därefter. Vid ny- och reinvesteringar av spontanidrottsytor bör samverkan initieras av beställande nämnd.

Nedan presenteras ansvarsområden samt vilka nämnder som berörs.

Ansvarsområde	Berörd nämnd
Ansvar för att flickors/kvinnors önskemål särskilt beaktas vid investeringar i spontanidrottsytor samt att barnperspektivet och funktionshinderperspektivet beaktas.	Stadsbyggnadsnämnden Exploateringsnämnden Trafiknämnden Idrottsnämnden Stadsdelsnämnderna
Ansvar för att tillräckligt med yta avsätts för spontanidrott.	Exploateringsnämnden Stadsbyggnadsnämnden Trafiknämnden Idrottsnämnden Stadsdelsnämnderna
Ansvar för att utbudet av spontanidrottsytor motsvarar efterfrågan i så stor utsträckning som möjligt.	Idrottsnämnden Stadsdelsnämnderna Trafiknämnden Exploateringsnämnden
Ansvar för att verksamhetsperspektivet beaktas från tidigt skede genom samverkan med lokala aktörer, exempelvis skola, fritidsgård och föreningsliv.	Exploateringsnämnden Stadsdelsnämnderna Idrottsnämnden Trafiknämnden
Ansvar för drift av spontanidrottsanläggningar och att tillräckligt med medel avsätts så att anläggningarna kan hållas rena och snygga.	Idrottsnämnden Stadsdelsnämnderna Fastighetsnämnden Trafiknämnden

Ansvar för platsaktivering av spontanidrottsanläggningarna, i samverkan med relevanta aktörer.	Stadsdelsnämnderna Idrottsnämnden
Ansvar för att det finns öppna ledarledda aktiviteter för högstadie- och gymnasieungdomar inom varje stadsdelsnämndsområde.	Stadsdelsnämnderna Idrottsnämnden Kulturnämnden Utbildningsnämnden
Ansvar för att kommunicera kring anläggningar och verksamhet inom sitt ansvarsområde samt att begränsande normer synliggörs och förändras.	Stadsdelsnämnderna Idrottsnämnden Trafiknämnden Utbildningsnämnden Kulturnämnden
Ansvar för att regelbundet undersöka nyttjandet av stadens spontanidrottsytor.	Idrottsnämnden
Ansvar för att regelbundet undersöka vad stockholmarna vill att staden ska satsa på för idrottsanläggningar.	Idrottsnämnden
Ansvar för att spontanidrottsanläggningar, vid större ny- och reinvesteringar, utvärderas för att se om önskad effekt har uppnåtts.	Stadsdelsnämnderna Idrottsnämnden Trafiknämnden
Ansvar för att skapa trygghet på och omkring spontanidrottsytor	Exploateringsnämnden Stadsbyggnadsnämnden Trafiknämnden Idrottsnämnden Stadsdelsnämnderna Fastighetsnämnden

Checklista

Checklista vid ny- och reinvesteringar gällande spontanidrottsytor

Följande frågor kan vara till hjälp att ställa sig såväl i detaljplaneprocessen som i gestaltungsfasen:

- Vem gynnas av den föreslagna investeringen?
- Hur har flickors/kvinnors behov beaktats?
- Hur har målgruppen involverats i planeringen?
- Är ytan tillräckligt stor för att erbjuda en blandning av olika funktioner och aktiviteter?
- Hur har möjlighet att vara både *on stage*, *back stage* och *off stage* beaktats?
- Hur säkerställs att stereotypa framställningar av kvinnor och män vid anläggningen (som bilder, reklam eller statyer) som kan bidra till att platsen upplevs ojämförbar inte finns?
- Hur säkerställs att vägen till **och från** anläggningen upplevs trygg och tillgänglig av olika målgrupper?
- Hur säkerställs att förutsättningarna för orienterbarhet och överblickbarhet är goda?
- Hur har verksamhetsperspektivet beaktats i planeringen?
- Hur har behovet av platsaktivering beaktats?
- Hur ska anläggningen marknadsföras?

Referensdokument

- Vision 2040 – Möjligheternas Stockholm
- Riktlinjer för fysisk aktivitet och stillasittande. Kunskapsstöd för främjande av fysisk aktivitet och minskat stillasittande, Folkhälsomyndigheten, 2021
- Riksmaten ungdom 2016-17. Så mycket rör sig ungdomar i Sverige, Livsmedelsverket, 2020
- Jämställd och jämlik! En studie av hälsa och offentligt resursutnyttjande på fritidsområdet bland barn och ungdomar i Stockholm stad i jämförelse med andra kommuner, Blomdahl. U, Elofsson. S, 2017
- Agenda 2030
- Mänskliga rättigheter. Inspiration och idéer att ta vidare
- Program för ett jämställt Stockholm 2018–2022
- Program för barnets rättigheter och inflytande i Stockholms stad 2018–2022
- Program för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet och könsuttryck 2018–2022
- Program för tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning 2018–2023
- Stockholms stads översiktsplan
- Idrottspolitiskt program för Stockholms stad 2018-2022
- Strategi för idrottsanläggningar 2022-2026
- Stockholms stads strategi för det rörliga friluftslivet 2018-2022
- Stockholms stads framkomlighetsstrategi
- Strategi för offentliga rum
- Grönare Stockholm. Riktlinjer för planering, genomförande och förvaltning av stadens parker och naturområden
- Spontanidrott för vilka? En studie av kön och nyttjande av planlagda utomhusytor för spontanidrott under sommarhalvåret, Blomdahl. U, Elofsson. S, Åkesson. M, 2012
- Rågsveds spontanidrottsplats. En undersökning av könsfördelningen bland nyttjarna av spontanidrottsplatsen sommaren 2019, Idrottsförvaltningen, 2019
- Vilka idrotts-, motions- och rekreationsanläggningar vill Stockholms stads invånare att staden ska satsa på? En resultatredovisning bland melanstadie-, högstadie- och gymnasieelever samt vuxna i Stockholms stad, Åkesson. M, Blomdahl. U, Elofsson. S, 2015
- Ung livsstil Malmö. En studie om levnadsvillkor, delaktighet och preferenser i åldersgruppen 10-19 år, Blomdahl. U, Elofsson. S, Bergmark. K, 2021
- Vilka organiserade fritidsaktiviteter vill barn/ungdomar utöva på sin fritid? En analys av samband med kön, ålder och social bakgrund i övrigt. En studie av Stockholm i mellan-, högstadiet samt gymnasiet, Elofsson. S, Åkesson. M, 2019
- Ung livsstil bland ungdomar i grund- och gymnasiesärskolan. En studie av ungdomar i Haninge, Jönköping och Stockholm i

jämförelse med ungdomar som inte går i särskolan, Lengheden. L, Elofsson. S, Blomdahl. U, 2015

- Man vet redan när man är liten att man inte kommer få fortsätta med idrotten när man blir stor. Utvärdering av lokala referensgrupper för tjejer 16-20 år, Idrottsförvaltningen, 2019
- Vad är jämställdhet? Hämtad 2022-01-19, Jämställdhetsmyndigheten, 2022
- Delaktighetstrappan beskriver grad av inflytande. Hämtad 2021-12-21, Boverket, 2021
- Principen om universell utformning. Hämtad 2022-01-25, Myndigheten för delaktighet, 2021
- Parker och naturområden. Riktlinjer för jämställdhetsarbete, Göteborgs stad, 2014
- Plats för trygghet - Inspiration för stadsutveckling, Boverket, 2010